

KIRJAILIJATÄHDET

Salla Janhusen - essee teoksesta

Joe Moran: Star Authors

- Literary Celebrity in America (2001)

Nyky-Amerikassa kirjailijat kiinnostavat entistä enemmän mediaa. Kirjailijoiden yksityiselämää, tuloja ja uusia kustannussopimuksia ruoditaan mediassa jatkuvasti. Joe Moran käsittelee kirjassaan ilmiötä, jossa kirjailijoista on tullut julkisuuden henkilöitä. Hän tutkii, kuinka julkisuutta tuotetaan, millaisia merkityksiä siihen liitetään ja kuinka kirjailijat itse ovat pyydystäneet ja lisänneet näitä merkityksiä töihinsä. Aiheesta puhuttaessa esiin nousee usein diskurssi, kuinka kaupallinen media pilaa kirjallisen elämän. Tämän puhettavan Moran haluaa tutkimuksessaan haastaa. (Moran 2000, 1.)

Daniel Boorstinin mukaan tähtisysteemi on tullut kauas ohi elokuvista. Nykyinen tähtikultti keskittyy enemmän kirjailijan persoonallisuuteen kuin itse työhön. Boorstinin mukaan jotkut amerikkalaiset kirjailijat ovat menestyneet osaksi siksi, koska heitä on mainostettu persoonina. Keskusteluissa ovat usein vastakkain puhtaasti töillä ansaittu kuuluisuus ja nykyajan hypetetty tähteys. Edellinen nähdään vakavasti otettavana kirjailijuutena ja jälkimmäinen lähinnä naurettavana huomion hakuna. (Moran 2000, 2.) Myös John Cawelti tekee selvän erottelun kirjallisen kuuluisuuden (fame) sekä nykyisen kirjallisuuden tähteyden välille (celebrity). Taiteilijan kuuluisuus perustuu siihen, kuinka hänen sanansa tai kuvansa pysyy ihmisten mielessä. Kuuluisuuden objektina on luova työ, toiminta tai saavutukset. Tähteyden objektina sen sijaan on henkilön oma persoona. (Moran 2000, 3.)

Nämä kommentit näyttävät tukevan yleistä postmodernille ajalle tyypillistä huolta siitä, kuinka todellinen korvataan vain pintakuvalla ja rajat todellisen ja fiktion, yksityisen ja julkisen ja korkean ja matalan välillä hämärtyvät. (Moran 2000, 3.) Kriittinen keskustelu tähdistä on kuitenkin siirtynyt eteenpäin näistä näkemyksistä, joissa massakulttuuri nähdään yhteisenä vihollisena, ja joissa kuvataan tähtiä yksioikoisesti pinnallisiksi. Aikaisemmin nähtiin, että tähdet erottautuvat tavallisista ihmisistä mieluummin vain maineellaan kuin

oikeilla saavutuksilla. Uudet tutkimukset (Richard Dyer, Joshua Gamson, P. David Marshall ja muut) ovat haastaneet tämän yksioikoisen näkökulman taiteilijan esiintymisen ja töiden sekä pinnallisuuden ja syvällisyyden välillä. Julkisuus on muuttuva ja moniulotteinen ilmiö, joka tuotetaan vuorovaikutuksessa yleisön ja kulttuuristen tuottajien välillä. Tämä uusi painopiste on osa kulttuurintutkimuksen trendiä, jossa on haastettu aikaisemmat yritykset selittää populaarikulttuuri kaavamaisena ja yksiulotteisena ilmiönä. Tilalle on tuotu ajatus populaarikulttuurista heterogeenisenä ilmiönä, joka on avoimena useille lukutavoille. (Moran 2000, 3.)

Monimutkainen suhde kulttuurieliitin ja myyntipaikkojen välillä tarkoittaa, että kirjallinen julkisuus on merkittävästi erilaista kuin joukkotiedotusvälineiden tuottama kuva julkisuudesta. Markkina-arvojen tunkeutuminen kirjallisuuden tuotantoon ei ole tapahtunut tyhjiössä, vaan eri toimijat ovat osana tätä monimutkaista prosessia, jossa kilpaillaan kirjailijuudesta ja julkisesta menestymisestä. Kirjailijatahti ei USA:ssa ole vain tavallinen “julkkis” vaan monipuolinen ja huolellisesti valmisteltu kuva, jota levitetään ja tuotetaan eri media-alustoilla. Tämä herättää kysymyksiä kirjallisuuden ja markkinoinnin välisistä suhteista sekä korkean ja matalan sekä näitä yhdistelevän kulttuurin välisistä suhteista nyky-Amerikassa. (Moran 2000, 4.)

Kirjailijoiden uudenlaiseen julkisuuteen liittyvät oleellisesti kulttuurisen pääoman sekä taloudellisen pääoman käsitteet. Ranskalaisen sosiologi Pierre Bourdieu on tutkinut yhteiskuntaluokkien eroja ja heidän pääomiaan. Bourdieun mukaan sosiaalinen maailma muodostuu erilaisista kentistä (field), joita voivat olla esimerkiksi tiede ja taide. Kentät ovat jäsenneiltyjä järjestelmiä, joilla on oma logiikka, toimintaedellytykset ja hierarkkiset suhteet, joiden avulla ne erottautuvat muista kentistä. Kentillä käydään jatkuvasti kamppailuja, joissa ihmiset tarvitsevat erilaisia pääomia, jotka jakaantuvat symboliseen, sosiaaliseen, kulttuuriseen ja taloudelliseen pääomaan. Kulttuuripääomalla on vastakkainen suhde muihin pääomamuotoihin, erityisesti taloudelliseen. Bourdieun mukaan kulttuurinen pääoma voittaa vain silloin, jos kulttuurituotteella ei ole suoria taloudellisia etuja, koska ne uhkaavat kentän vaatimusta kulttuurihyödykkeiden itseisarvosta. Vaikka Bourdieun ajatukset soveltuvat parhaiten Ranskaan, hänen teoriansa eri pääomamuodoista ja kenttien välisestä kilpailusta soveltuu myös Moranin tutkimuksen analyttiseksi viitekehyykseksi, koska Moranin mukaan kirjailija representoi sekä kulttuurista pääomaa että kaupallista hyödykettä. Tyypillisesti

USA:ssa on annettu julkisuutta niille kirjailijoille, joita on mainostettu onnistuneesti, mutta jotka ovat myös jossain määrin kulttuurisesti arvovaltaisia. (Moran 2000, 6.)

Esimerkiksi suosituimmat kirjailijat John Grisham, Danielle Steel, Thomas Harris, Scott Turow, Michael Crichton, Tom Clancy ja Stephen King ovat toki kuuluisia, mutta heistä harvoin on otsikoita. Sitä vastoin julkkiskirjailijat ovat yleensä niitä, joista keskustellaan mediassa, jotka käyvät keskusteluohjelmissa ja voittavat palkintoja. He ovat sekoitus menestyjiä, jotka korostavat molempia: kaupallisuutta ja perinteisiä arvoja. (Moran 2000, 6.)

Bourdieuun teorian on hyödyllisiä pohdittaessa jännitteitä, jotka liittyvät kirjailijoiden julkisuuden tuottamiseen. Kirjailijoiden uudenlainen julkisuus mutkistaa Broostinin ja muiden moralisoivaa lähestymistapaa. Julkisuus joko on huolestuttavasti kaikkialla läsnä ja korkeakulttuuri on muuttunut rahvaanomaisemmaksi tai että Boorstin ja muut eivät täysin ymmärrä nykyaikaiseen kulttuuriin kuuluvaa monimutkaista dynamiikkaa, jolla mainetta ja kuuluisuutta saadaan. Kirjailija-julkkikset jakavat mielipiteitä ja ovat usein keskustelun aiheena amerikkalaisessa kulttuurielämässä. Näin ollen he liittyvät oleellisesti myös keskusteluun kirjallisuuden ja markkinoiden välisestä yhteydestä. (Moran 2000, 6.)